

גבולות ישראל

מתוך אתר הסיכומים של תום רון ©

גבולות

מהו גבול?

בכלליות, גבול הינו קו המפריד בין מקום למקום או בין תחום לתחום. גבול בין מדינות, או, גבול מדיני הוא – קו המפריד בין טריטוריות של שתי מדינות, בין שטחי שתי מדינות (או יותר).

סוגי גבולות

גבולות פיזיוגרפיים (טבעיים): גבולות הצמודים לגורמי תבליט או נוף, כגון נהרות, גופי מים שונים, הרים ועוד. לדוגמא, הגבול בין ישראל לירדן.

גבולות גיאומטריים: גבולות שהותוו לאורך קווים בעלי צורה גיאומטרית מסוימת. בד"כ קווים ישרים. לדוגמא, הגבול בין מצרים ללוב.

גבולות אסטרטגיים: גבולות שהותוו תוך העדפה בולטת של שיקולים צבאיים.

גבולות אתניים: גבולות מדיניים המבחינים בשוני שבתכונות האוכלוסייה היושבת מפני עבריו, מבחינה אתנית.

גבולות אסטרטגיים: גבולות הנמשכים לאורך קווי אורך או רוחב מסוימים.

גבולות הנשענים על גורמים שיצר האדם על פני הנוף הטבעי: לדוגמא: שבילים, מסילות ברזל, תעלות וכו'. לדוגמא, הגבול שהיה לאחר מלחמת ששת הימים בין ישראל למצרים.

גבולות היסטוריים: גבול מדיני שהיה קיים בעבר ולא קיים כיום, או גבול ותיק הממשיך לקיים תפקיד גם כיום, או גבול מתקופות קודמות שבטל ולאחר פרק זמן חודש.

גבולות ההבטחה והצהרת בלפור

ב-2.11.1917, נתן ארתור בלפור בשם בית המלוכה הבריטי הצהרה האומרת כי בריטניה מכירה בזכותו של העם היהודי על ארץ ישראל. בלפור לא הזכיר גבולות ברורים שבהם יהיה הבית הלאומי ליהודים, אך באותה התקופה, המושג "ארץ ישראל" היה מכוון לאזור ארץ ישראל של היום ועבר הירדן המזרחי, כלומר, מדינת ירדן.

קביעת הגבולות בארץ ישראל ע"י הבריטים

קביעת הגבול בדרום – 1906 (מפה בחוברת בעמ' 33 בצד שמאל)

המצב העולמי והמקומי

המצב המקומי

חצי האי-סיני הוא שטח הפקר שיושבים בו שבטים נודדים.

המצב העולמי

1906, טרום מלחמת העולם הראשונה, שלהי האימפריה העות'מאנית.

- הגרמנים דוחפים את התורכים לקבל עליהם את רוב שטחי סיני בכדי שתהיה גישה מהירה ויעילה לאזורי ים סוף.

- הבריטים מייחסים חשיבות עליונה לאזור תעלת סואץ, השמירה עליה והרחקת התורכים כמה שיותר רחוק ממנה.

- מתנהל משא ומתן בין הצדדים בכדי לקבוע את הגבול הדרום מערבי של האימפריה העות'מאנית. העות'מאנים דורשים גבול מערבי יותר והבריטים – מזרחי יותר.

טיעונים בריטיים לקו גבול רפיח-עקבה

א. חצי האי סיני הוא שטח ספר היכול להבטיח חסימה יעילה מפני התקפה צבאית וסיכון תעלת סואץ.

- ב. הבריטים העדיפו שקו הגבול יהיה קצר. בנוסף, הוא נותן להם שליטה על מקורות המים שבאזור – ים סוף, ותעלת סואץ. שני מקומות אלה מקומות מרכזיים וחשובים במסחר הימי בעיקר.
- ג. הבריטים טוענים שקו זה מבוסס על קו עתיק והסטורי שהיה קיים פעם.

ההסכם

הבריטים מפעילים לחץ רב על התורכים ואף מאיימים. התורכים נכנעים לכל הלחצים ומסכימים. אך, הם אינם מוותרים על הגישה לים סוף. הם מבקשים להזיז את הגבול 15 ק"מ מזרחה לראס טאבה. הבריטים מסכימים וזה הגבול שנקבע. גבול זה נמצא בשימוש כמעט ללא כל שינוי עד היום בין ישראל למצרים.

קביעת הגבול בצפון – 1922 (מפה בעמ' 33 בצד ימין למעלה)

המצב בארץ ובעולם

האימפריה העות'מאנית התפרקה ושטחיה נכבשו ע"י בריטניה וצרפת. רוסיה פרשה מן המלחמה (מלחמת העולם הראשונה) ולכן לא הייתה לה מעורבות בכיבוש שטחי ישראל, היו לה הצרות משלה.

שר חוץ מכל צד (סייקס מבריטניה ופיקו מצרפת) התכנסו לחלוקת השטחים וקביעת גבולות בין המנדטים. ברקע המשאים ומתנים מתנוססת הצהרת בלפור שניתנה ע"י הבריטים והערבים מפרשים אותה כאפליה לטובת היהודים בארץ ונתינת לגיטימציה על הארץ ליהודים.

מספר הצעות הועלו לגבול שכיום ידוע כגבול הבינלאומי בין ישראל לבנון.

קביעת הגבול הצפוני

למו"מ על הגבול, הגיעה כל מדינה עם האינטרסים שלה :

בריטניה:

שאיפה לזכות בחוף המזרחי של המזרח התיכון, חיפה כעיר נמל ומסחר מרכזית, כבישים וצינורות נפט לעיראק. פתח לשאר העולם, תעלת סואץ, הפתח והשליטה על ים סוף.

צרפת:

- א. תביעה לקבל את הגליל העליון ועמק החולה לשליטתם בטענה שהאזור הוא המשך של אזור מאוכלס נוצרים באזור לבנון.
- ב. דרכים ראשיות באזורים אלו גם הן עמדו בראש מעיינם של הצרפתים. הם דורשים את עמק הירמוך, הגולן והבשן.

בשנת 1916, הושג הסכם הנקרא "הסכם סייקס-פיקו" על פיו א"י תחולק כך :
בשליטת צרפת – גליל עליון כהמשך לדרום לבנון, הגולן והבשן עד גבול הירמוך.
בשליטת בריטניה – חיפה, עכו, כרמל, עמק יזרעאל, יציאה לעמק הירמוך.
מדינה ערבית בחסות בריטית – עבר הירדן המזרחי מאזור הירמוך כל השטח ממזרח בואכה עמק הפרת ועיראק התיכונה.
מדינה ערבית בחסות צרפתית – סוריה, צפון עיראק.
אזור בינלאומי – גליל תחתון, שומרון ויהודה עד מישור עזה וממזרח חוף דרומי ים המלח.
אך בשלהי המלחמה התברר כי החוזה בעייתי ויש להכניס תיקונים. גורמים חדשים נכנסו לתמונה :

1. רוסיה פורשת מהמלחמה ב-1917. היא עסוקה בבעיות המהפכה בתוך המדינה.
2. היהודים קיבלו בשנת 1917 התחייבות לסיוע.
ב-1918 מסתיימת המלחמה.
הצרפתים מעוניינים על שמירת ההסכמות.
הציונים מדברים על א"י, על גבולות הסטורים, על צרכים כלכליים ומקורות מים וכו'.

הויכוח בין הבריטים לצרפתים קשה והבריטים, לטובת היהודים מנסים לדחוק את הגבול צפונה - ומצליחים.

הסכם סופי

1. ב-1920 הצרפתים נאלצים לוותר על הגליל העליון ועמק החולה ומסתפקים בעבר הירדן, סוריה ולבנון.
בידי הבריטים – מטולה, מקורות הדרום, בעלות בלעדית על הירדן, עמק החולה, בקעת כנרת וירמוך תחתון.

קביעת הגבול במזרח – 1923

ארץ ישראל (כפי שהוזכר) כללה את שטחי ארץ ישראל של היום וגם את עבר הירדן המזרחי. בעבר הובטח לממלכה האשמית את שטחי סוריה ולבנון, אך עם חלוקת המנדטים, הוחלט להעניק לצרפת את המנדט על שטחים האלו. בתמורה לכך שהופרה ההבטחה, נתנו הבריטים לממלכה האשמית את עבר הירדן המזרחי עפ"י קו נהר הירדן שזרם בינו לבין עבר הירדן המערבי.

ההסכם הסופי

בנהר הירדן: קו גבול במרכז לירדנים מעמד של שותף שווה – זכויות.
כנרת: כולה בתחום א"י.

ירמוך: מובלעת של 30 ק"מ בה שימוש חופשי לעובדי חברת החשמל בנהריים.
ים המלח: קו גבול במרכז הים.

נחל הערבה: מרכז הואדי, גבול זה נמשך לאורך הנקודות הנמכת ביותר בעמק.

גבולות החלוקה – כ"ט בנובמבר 1947 (מפה בעמ' 47)

קביעת הגבול

בעקבות מאבקם של היהודים בארץ בדרכים שונות (נשק, התיישבות, העפלה ועוד) ובעקבות הסירוב של הליגה הערבית וההנהגה הפלשתינאית להכיר במפעל הציוני בארץ, הבריטים האמינו בכישלונו של המנדט שניתן להם (על מנת להכשיר את העמים בארץ להקמת מדינה בעתיד) והחזירו אותנו לעצרת הכללית של האו"ם בפברואר 1947 ללא כל המלצה "מה לעשות" בבעיה ארץ-ישראל.
ב-28 באפריל 1947 עד אמצע מאי, הייתה מכונסת עצרת כללית מיוחדת של האו"ם אשר דנה בפיתרון. ברית המועצות הפתיעה בדעתה החיובית לגבי המפעל הציוני בארץ ודרשה לפנות את הבריטים מן הארץ ולתת עצמאות לתושבי א"י במדינה דו-לאומית או בשתי מדינות.

במאי 1947, מינתה העצרת ועדה מיוחדת בת 11 נציגי מדינות שונות שמטרתה הייתה לבחון את הבעיה ולהגיש הצעות לפתרון. הועדה החליטה כי יש לתת לא"י עצמאות מלאה.

ב-29 בנובמבר 1947, החליטה העצרת לקבל את הצעת הרוב בשינויים טריטוריאליים מסוימים ברוב של 33 קולות בעד, 13 נגד ו-10 נמנעים.
כמעט כל יהודי העולם קיבלו את החלטת האו"ם בחגיגות והתפרצויות של שמחה. העולם הערבי, לעומת זאת, התנגד להחלטה והכריז כי יצא למלחמה נגד הגשמת התוכנית וכך פרצו פעולות האיבה הראשונות נגד הישוב היהודי בארץ.

החסרונות בגבול זה

1. ירושלים, עיר הקודש של היהודים, היא שטח בינלאומי הנמצא בתוך שטחה של המדינה הערבית.
2. שטחה של המדינה היהודית מחולק לשלושה חלקים ואין רצף טריטוריאלי, המעבר בין שלושתם הינו "צוואר-בקבוק".
3. חלק גדול משטחה של אותה המדינה הוא הנגב, אשר הוא אזור כמעט ולא מיושב עם תנאים אקלימיים קשים מאוד.
4. רצועה נוספת שהמדינה היהודית כוללת היא רצועת מישור החוף המכילה בעיקר ביצות ושטחים הקשים מאוד לעיבוד חקלאי.

גבולות הקו הירוק – 1949 (מפה בעמ' 54)

בקצרה

ב-14 במאי 1948, הוכרז על הקמת מדינת ישראל. בהכרזה, לא נאמרו גבולותיה של המדינה ולאחר מאבק צבאי עקוב מדם (מלחמת השחרור), הגיעה ישראל להסכמים על הפסקת אש עם כל שכנותיה. גבולות הפסקת האש שהוסכמו עם שכנותיה כונו "גבולות הקו הירוק" מכיוון שסומנו על המפות הישראליות בצבע ירוק.

השיחות על הפסקת האש נערכו ברודוס בתיווך אמריקאי (פרט לשיחות עם ירדן) והצד הישראלי ראה בשיחות ובהסכמים כצעד קדימה לקראת השלום.

קו שביתת הנשק בדרום עם מצרים (מפה בעמ' 48)

ההסכם על שביתת הנשק עם מצרים ואיתו קו שביתת הנשק עם מצרים, נחתמו ביום ה-24.2.1949.

קו הגבול הושג על גבולות 1906, פרט לרצועת עזה שעברה לשטח מצרי על סמך האוכלוסייה שברצועה (גבול אתני).

למעשה, רצועת עזה לעולם לא סופחה למצרים אלא הוכרזה כשטח עתידי למדינה פלשתינאית.

קו שביתת הנשק במזרח עם ירדן (מפה בעמ' 50)

ההסכם על שביתת הנשק עם ירדן ואיתו קו שביתת הנשק עם ירדן נחתמו ביום ה-3.4.1949.

השיחות התנהלו למראית עין ברודוס, אך למעשה הן התקיימו בירדן. ההסכם הושג על העמדות בשעה שהופסקה הלחימה תוך ניסיון ליצור רצף טריטוריאלי בשטחים המנותקים.

אורך קו גבול זה הינו 624 ק"מ ובחלקו הוא חוצה אזור מאוכלס. הגבול מורכב מ:

1. הגבול בערבה ובים המלח תואם פחות או יותר את החלוקה ב-1922.
2. **יהודה ושומרון** – גבול אתני. שטחים אלו אינם שייכים לירדן (עפ"י החלטת החלוקה של האו"ם) אך בכל זאת, ירדן השתלטה עליהם וסיפחה אותם אליה.
3. **עמק בית שאן והירמוך** – הוחזרו 30 קמ"ר באזור נהריים. שם תוקם תחנת כוח.
4. **הגבול בירושלים** – ירושלים נחלקה לשניים – ירושלים המערבית (בשליטת ישראל) וירושלים המזרחית (בשליטת ירדן). בין השטחים היו אזורים מפורזים. הר הצופים הפך מובלעת והיה קשה להגיע אליו.

קו שביתת הנשק בצפון עם סוריה ולבנון

ההסכם הושג בחלקו על קווי החזית בעת הפסקת האש ובחלקו על הגבול משנת 1923.

המשא ומתן עם סוריה היה הממושך ביותר מכיוון שסוריה הייתה המדינה היחידה שהחזיקה בשטחים המיועדים למדינה היהודית עפ"י החלטת החלוקה של האו"ם. החזרת השטחים האלו לישראל הייתה כרוכה ביציאתה של ישראל משטחי דרום לבנון וחזרתה באזור לבנון לגבולות 1923. בנוסף, הסכימה סוריה לסגת מהשטחים הישראליים מכיוון שישראל איימה כי תחדש את הקרבות. בין השטחים הישראליים והסוריים היו שטחים מפורזים אשר בתחילה היו מוקד לתקריות רבות. אך לבסוף סוריה התייחסה לשטח כשטח שלא שייך לאף אחד מהמדינות וכפוף לפיקוח מנגנון הביטחון של האו"ם.

יתרונות גבולות הקו הירוק בהשוואה לתוכנית החלוקה

1. בגבולות הקו הירוק, שטחה של מדינת ישראל גדול בהרבה מאשר השטח שניתן לה בגבולות החלוקה. ישראל כבשה חלקים בצפון השומרון, את חולות חלוצה, חלקים בצפון רצועת עזה ואת הגליל כולו.

2. ישראל השתלטה על הגליל. הגליל הינו אזור הררי ואסטרטגי שממנו היא יכולה להשקיף על גבול שביתת-הנשק עם סוריה וכך גם על הכנרת – מאגר המים שלה.
 3. קווי גבול קצרים יותר. כעת ניתן להגן על הגבולות ביתר יעילות ואולי אף בצורה יותר קלה.
 4. בגבולות הקו הירוק לישראל יש רצף טריטוריאלי. בגבולות החלוקה חולקה ישראל לשלושה חלקים, כעת, לאחר הכיבוש, חוברו החלקים הללו ויש רצף טריטוריאלי במדינת היהודית.
 5. גישה חופשית לירושלים. ישראל כבשה "רצועה" בין יהודה ושומרון המובילה עד למערב ירושלים (שגם כן נכבשה).
- חסרונות גבולות הקו הירוק

1. ישראל כבשה שטחים אשר מיושבים בעיקר בערבים. ישנה סכנה להתמרדות ובנוסף, יהיה קשה לשלב אותם במדינה יהודית.
2. ישראל לא כבשה את ירושלים המזרחית וכעת ירושלים מפולגת והיהודים אינם יכולים להגיע למקומות היהודים הקדושים בירושלים המזרחית.
3. נוצרו שטחים מפורזים אשר לישראל אין אפשרות להכניס אליהם צבא. אך במידה ומדינה אחרת מפרה את הסכם שביתת הנשק ומכניסה נשק לשטחים המפורזים, היא יכולה להתקיף את ישראל בהפתעה.
4. הירדנים משקיפים על ישראל משטחי יהודה ושומרון. כך גם הסורים משקיפים עלינו משטחי רמת הגולן.
5. הנחלים ומקורות המים ביהודה ושומרון נמצאים בשליטתה של ירדן.
6. רצועת עזה המהווה "אגרוף" לתוך המדינה ומהווה איום על מישור החוף וישראל בכלל.

גבולות הקו הסגול ומלחמת ששת הימים (מפה בעמ' 60)

הסיבות לפרוץ מלחמת ששת הימים

כדור השלג הגדול שהדרדר למלחמת ששת-הימים החל להתגלגל ב-7 באפריל 1967 כאשר הסורים פתחו באש לעבר טרקטורים ישראלים ששבו לעבד את אדמות המריבה בסביבת הכנרת. צה"ל הגיב בתותחים ואש והסורים התקיפו יישובים באזור. מטוסי חיל-האוויר הוזנקו בכדי לשתק את סוללות התותחים הסוריות, מנגד הוזנקו מיגים סוריים. התפתחו קרבות אוויר מעל קיבוץ משיר ומטוסי חיל-האוויר קיבלו אישור לרדוף אחר המיגים עד פנים שטח סוריה. שישה מטוסים הופלו, שניים מהם ליד דמשק. הפגיעה ביוקרה הסורית הייתה כה קשה וסוריה הפעילה את חוזה ההגנה שעליו חתמה עם מצרים וביקשה מהנשיר נאצר תגובה מיידית להתגרות הישראלית. נאצר, החליט שלא להגיב על ההתקפה. הסורים דיווחו בעולם כי ישראל מזרימה כוחות צבא לגבול הצפון וכי היא מתכוננת למתקפה, מצרים, מנגד, דרשה את פינוי כוחות האו"ם בסיני ופרסה את צבאה בסיני. נאצר הכריז על סגירת מיצרי טיראן למעבר אוניות ישראליות ואמר: "אם ישראל רוצה מלחמה – אהלן וסהלן!". ב-5.6.1967 פרצה מלחמת ששת הימים.

מהלכי מלחמת ששת הימים

1. חיל האוויר משמיד מאות מטוסי אויב של כוחות האוויר של מצרים, ירדן וסוריה. 374 מטוסים הושמדו, מרביתם על הקרקע ואחרים בקרבות אוויר.
2. כוחות היבשה של צה"ל חדרו לסיני. אוגדת ישראל טל כבשה את חאן יונס, רפיח ואל-עריש והצליחה לכתר את רצועת עזה, אגודת אריק שרון הסתערה על המתחם המבוצר של אבו-עגילה ואוגדם אברהם חצתה את הגבול המצרי והתקדמה לעורף הכוחות המצריים.
3. ירדן תוקפת את ירושלים ופגזים אחדים מקלקיליה נורו גם לגוש דן. במקביל, מפגיזים מטוסי סוריה את מפרץ חיפה ויישובי הצפון.

4. כוחות צה"ל כבשו את מרבית שטחי יהודה ושומרון בקרבות קטנים וקצרים. חטיבת הצנחנים קיבלה הוראה לכבוש את העיר העתיקה. הם כיתרו את ירושלים העתיקה וכבשו את הכפרים שמסביבה.
5. כוחות צה"ל פרצו את מתחם אוס-קטף ואבו-עגילה ובתוך זמן קצר כבשו את עזה.
6. בשעה 10 בבוקר פרצו הצנחנים, דרך שער האריות לעיר העתיקה ושיחררו את הכותל המערבי והר הבית. ברחבת הכותל עמד מוטה גור עם קציניו וקרא בקשר: "הר הבית בידינו, אני חוזר – הר הבית בידינו!".
7. ספינות חיל הים שהפליגו מאילת, הגיעו בשעות הצהריים לשארם א-שייח והשתלטו על מייצרי טיראן ללא כל התנגדות.
8. בסיום היום הרביעי, הגיעו כוחות צה"ל לתעלת סואץ ובכך הסתיים כיבוש סיני.
9. צה"ל הסתער בהוראתו של משה דיין על רמת הגולן ולאחר קרבות רבים שנמשכו עד למחרת, נכבשה רמת הגולן ב-10.6.1967. בשעה 18:30 וכך תמה מלחמת ששת הימים.

תוצאות מלחמת ששת הימים

1. הרוגים ופצועים לכל הצדדים, בעיקר למצרים, הירדנים והסורים.
2. ישראל כבשה את שטחי יהודה ושומרון, רצועת עזה, חצי האי סיני ורמת הגולן.
3. ירושלים המזרחית נכבשה, הכותל, הר הבית ושטחים קדושים וחשובים אחרים בירושלים וסביבתה נמצאים בשליטתה של ישראל.
4. בעיית הפליטים גברה וכל מחנות הפליטים שהקימו הירדנים והמצרים נכבשו ע"י ישראל. הפליטים הפכו לפועלים בשכר זול בישראל.
5. כתוצאה מכיבוש אזורים רבים נוצרו מקומות עבודה נוספים, הדבר גרם להתאוששות כלכלית ולהפחתת האבטלה במקצת.
6. עם ישראל וצה"ל היו שאננים בעקבות הניצחון הגדול שגרפה ישראל במלחמה. השאננות הזו, ככל הנראה, גרמה בסופו של דבר למלחמת יום הכיפורים.

יתרונות הקו הסגול

1. עומק אסטרטגי – שטחים רבים נכבשו. השטחים הללו היו קרובים לאזורי אויב מיושבים והביאו בכך שליטה אסטרטגית לישראל באזור.
2. שטחה של ישראל גדל פי ארבעה וגבולותיה התקצרו, הדבר איפשר להגן על הגבולות בצורה יעילה יותר.
3. נכבשו שטחים גבוהים כמו יהודה ושומרון ורמת הגולן. הדבר גרם לכך שישראל השקיפה על האזור ולירדן וסוריה לא היה יתרון גובה על שטחים עמק החולה ומישור החוף.
4. שטחה של סיני שימש כשטח גדול מאוד לאימוני צה"ל.
5. ישראל פיתחה תיירות בסיני.
6. בסיני היו מאגרי נפט ששימשו את ישראל.
7. סוף המיתון ויצירת מקומות עבודה חדשים (בעיקר בסיני) וההתנחלויות.
8. המעמד של ישראל עלה במזרח התיכון ובעולם כולו.
9. ירושלים נכבשה והמקומות הקדושים בשטחה של ישראל.
10. הניצחון במלחמה יצר גאווה לאומית.

הגבולות כיום (גבולות 1993) (מפה ניתן למצוא באטלסים)

הגבול עם מצרים

הגבול עם מצרים של היום הוא גבול הדומה מאוד, אם לא זהה, לגבול שקבעו הבריטים במשא ומתן שערכו עם התורכים בשנת 1906. סיני בשליטה מצרית מלאה.

הגבול עם ירדן

גם הגבול עם ירדן מושתת על קו הגבול שקבעו הבריטים. בנוסף, ירדן מחכירה (משכירה לטווח ארוך) שטחים לישראל, שבהם איכרים ישראלים מעבדים את האדמות.

הגבול עם לבנון

הגבול הינו גבול בינלאומי שלא הוסכם בין המדינות. אזור הוויכוח בגבול עם לבנון הוא בעיקר באזור "הר דוב" או כפי שמכונה ע"י הלבנונים – "חוות שבעא".

הגבול עם סוריה

גבול הפסקת אש. הגולן והחרמון (בחלקו) נמצאים בשטחה של ישראל. זהה לגבול הקו הסגול.

יהודה, שומרון וחבל עזה

על חלקים גדולים משטחים אלו ישנה אוטונומיה פלשתינאית שאותה קיבל אש"ף בהסכמי אוסלו שנחתמו ב-13.9.1993 בין יצחק רבין ליאסר ערפאת. שטחים אלו אמורים להימסר לפלשתינאים עם הזמן, כיום, רק חלקם בשליטה מלאה של הפלשתינאים.

מלחמת יום הכיפורים

שותפים

- מצרים בראשות הנשיא סאדאת.
- סוריה בראשות הנשיא אסד.
- ישראל בראשות ראש הממשלה גולדה מאיר, שר הבטחון משה דיין והרמטכ"ל דדו.

מהלכי המלחמה

- בתחילה היו קרבות בלימה בכדי להדוף את הצבאות (שפלשו לישראל בהפתעה).
- המלחמה ארכה 3 חודשים.
- אחרי הבלימה, ישראל עבר לתקיפה: אריאל שרון והצבא כיתרו ארמיה (יחידה צבאית גדולה) שלמה בסמוך לתעלת סואץ מבלי שהאנשים בארמיה בכלל ידעו, למעשה, כבשו חלקים מאפריקה.

תוצאות

- הרבה הרוגים לכל הצדדים.
- תחילת השיחות עם מצרים שהתקיימו בקילומטר ה-101.
- תחילת שיחות השלום שנחתמו בשנת 1979 עם מצרים ויושמו ב-1981 על עקרון של – שטחים תמורת שלום.
- מכיוון שארה"ב מעורבת בהסכמי השלום, היא עוזרת גם למצרים (הגורם הרוסי יוצא מהשטח).
- לאחר הסכמי השלום, מצרים מקבלת את כל סיני בלי רצועת עזה.

האם גבול הוא דבר קבוע או משתנה?

גבול הינו דבר דינאמי ומשתנה. ישראל הינה דוגמא טובה למדינה שבה הגבולות השתנו לעיתים תכופות. גבולות בעולם יכולים להשתנות בגלל סיבות רבות לרבות – מלחמה, שינויים טבעיים קיצוניים, החלטה של המדינות וסיבות אחרות.

מושגים

גבול גיאוגרפי

גבול שאינו קו הפרדה בלבד, אלא גם קו תיחום, שבו מתפתחים דגמים של יישוב וכלכלה השונים מאלו הקיימים מעבר לו.

יחידה גיאוגרפית

אזור בעל תנאים אחידים ככל שאפשר מבחינת נוף ואקלים.

קו הפסקת אש

השלב במלחמה בו מסכימים הצדדים להפסיק את האש לפינוי נפגעים, או, הקו שלאורכו נעצרו הכוחות.

קו שביתת נשק

קו גבול שעליו הוסכם בשיחות בין הצדדים הלוחמים, הוא תקף עד להסכם שלום או עד למלחמה הבאה ואיננו קו גבול קבוע.

שטח הפקר

שטח הפרדה בין שתי מדינות שאינם בשליטת צבא.

שטח מפורז

אזור שהוכרז בשיחות בין שני הצדדים כאזורי בלבד ואסור להכניס אליו נשק.

הפרדת כוחות

הסכם בין מדינות לוחמות להיערך מחדש תוך פינוי ודילול משמעותי של הכוחות.

שטחים כבושים/מוחזקים

כל השטחים שכבשה ישראל במלחמת ששת הימים: יהודה ושומרון, חבל עזה, סיני, רמת הגולן.

פדיאון

יחידות הטרור הראשונות של הפלשתינאים.

הלאמת תעלת סואץ

בשנת 1956, החליט נשיא מצרים – נאצר, להלאים (להפוך כשטח השייך למדינתו) את תעלת סואץ. ישראל, בהשפעת בריטניה וצרפת, יוצאת למבצע קדש וכובשת את סיני בשבוע. לאחר שישה ימים, בהשפעת ארה"ב, יוצאת ישראל ממצרים.

קו בר-לב

מספר בונקרים לאורך תעלת סואץ אשר פיקחו על הגבול.

תאריכים חשובים

1970 – מתחלף השלטון במצרים וסאדאת עולה לשלטון.

1973 – מלחמת יום הכיפורים.

- א. הסבר את המושג "גבול מוסכם" ו "גבול זמני" הצג דוגמא לכל סוג גבול בין ישראל לשכנותיה.
- ב. בחר בשני אירועים פוליטיים שהביאו לשינויי גבולות במדינת ישראל ותאר אותם.
- ג. תאר כיצד השפיעה קביעת הגבולות, על תפוסת ההתיישבות- הצג שלושה שינויים, והסבר אותם. (לצורך מתן תשובה, העזר במפות בעמודים 77-76 באטלס ישראל החדש)
2. גבולות ישראל- גבולות ישראל עברו שינוי במשך 60 שנות עצמאות המדינה.
- א. ציין שלושה שינויים שחלו בגבולות ישראל ממלחמת העצמאות וקביעת הקו הירוק, עד היום.
- ב. ציין והסבר שלושה שינויים שחלו בהתיישבות בשל השינוי בגבולות מדינת ישראל.

גבולות

א. תאר את התואי של גבולות "הקו הירוק", ותאר שני יתרונות ושני חסרונות גיאוגרפיים של גבולות אלו בהשוואה לגבולות תוכנית החלוקה של האו"ם (10 נקודות).

ב. תאר את תואי הגבול בין ישראל לבין מצרים, והבא שלוש הוכחות לכך שזהו לא גבול טבעי (9 נקודות).

גבולות

11. שינויי גבולות

א. בחר בשני אירועים פוליטיים, שהביאו לשינויי גבולות במדינת ישראל ותאר אותם.

ב. למדינת ישראל "גבולות מוסכמים", ו"גבולות זמניים". הסבר את שני המושגים הבא דוגמה אחת לכל אחד מהגבולות הללו.

12. הקו הירוק והקו הסגול

א. הסבר את שני המושגים "הקו הירוק" ו"הקו הסגול". מה היו גבולות המדינה בתחום "הקו הירוק" ובתחום "הקו הסגול"?

ב. בחר בגבול אחד של מדינת ישראל, שעליו יש מחלוקת עם מדינה אחרת ותאר את המחלוקת.

ג. הסבר מהו גבול קבע מוסכם ומהו גבול זמני. ציין שלוש השלכות שונות שיש לישראל מהיעדר גבול קבע מוסכם עם מדינות אחדות (9 נקודות).

ד. שינויים בגבולות ישראל

- a. הסבר את המושגים "קו ירוק" ו"קו סגול" ותאר את התוואי של כל אחד מהם.
בהסברך הדגש את השינויים בין שני הקווים. (12 נק')
- b. חלק את גבולות ישראל היום לשני סוגים והסבר את ההבדלים ביניהם. (8 נק')
- הסבר בעיה אחת הקשורה לגבולות הארץ עימה מתמודדת מדינת ישראל.